

Leidinio rengimo principai

Daugiatomio leidinio „Mikalojus Konstantinas Čiurlionis. Visi kūriniai“ tikslas – publikuoti visus kompozitoriaus muzikos kūrinius kuo artimesniu autentiškam pavidalu. Čia pateikiamuose Čiurlionio muzikos kūrinių tekstuose atsisakyta ankstesnių redaktorių įrašytų dinamikos, tempo nuorodų ir artikuliacijos ženklų. Tai atveria naujas galimybes išsamiems muzikologiniams šių kūrinių tyrimams. Rengiant leidinį naudotasi pirminiais šaltiniais, tai yra Čiurlionio rankraščiais, taip pat redakcijomis, kurios buvo publikuotos jam gyvam esant. Leidinį „Mikalojus Konstantinas Čiurlionis. Visi kūriniai“ sudaro kūrinių natos ir detalūs kritiniai komentarai, skelbiami anglų, lietuvių ir vokiečių kalbomis.

Visi Čiurlionio kūriniai publikuojami 14-os tomų leidiniu. Tomai yra suskirstyti į tris serijas („Instrumentinė muzika“, „Vokalinė muzika“ ir „Nebaigti kūriniai ir eskizai“), o šios – į grupes (iš viso – 11 grupių):

I serija. Instrumentinė muzika

- 1 grupė: Muzika orkestrui (I ir II tomai)
- 2 grupė: Muzika pučiamųjų orkestrui ir kamerinė muzika (III tomas)
- 3 grupė: Muzika fortepijonui (IV–VIII tomai)
- 4 grupė: Polifoninė muzika fortepijonui ir kūriniai vargonams (IX tomas)

II serija. Vokalinė muzika

- 1 grupė: Sakralinė muzika su orkestru (X tomas)
- 2 grupė: Vokalinė muzika (XI tomas)

III serija. Nebaigti kūriniai ir eskizai

- 1 grupė: Muzika orkestrui (XII ir XIII tomai)
- 2 grupė: Kamerinė muzika (XIV tomas)
- 3 grupė: Muzika fortepijonui (XIV tomas)
- 4 grupė: Polifoninė muzika fortepijonui ir kūriniai vargonams (XIV tomas)
- 5 grupė: Vokalinė muzika (XIV tomas)

Nebaigtų kūrinių problematika

Čiurlionio kūriniuose fortepijonui ir vargonams

Nemažos dalies muzikos kūrinių Čiurlionis neužbaigė arba užrašė išplėtotų eskizų pavidalu. Vieniems jo neužbaigtiems kūriniais fortepijonui, kad juos būtų galima priskirti prie užbaigtų kūrinių, trūksta vos kelių taktų, o kitiems – visos baigiamosios padalos. Kai kuriais atvejais akivaizdu, kad kompozitorius reprimas tiesiog neužrašė arba netgi vengė pirminės kūrinio idėjos sugrąžinimo (ypač atonaliuose kūriniuose). Siekdama identifikuoti tokių muzikos kūrinių išbaigtumą, leidinio „Mikalojus Konstantinas Čiurlionis. Visi kūriniai“ redakcinė kolegija apibrėžė nebaigtų kūrinių identifikavimo kriterijus. Kūrinys fortepijonui ar vargonams gali būti laikomas baigtas ir priskiriamas I serijos (Instrumentinė muzika) 3 ir 4 grupėms, jei atitinka kurį nors iš šių kriterijų:

1. galbūt trūksta vos kelių paskutinių taktų;
2. kūrinio pabaigoje gražinama pirminė medžiaga ar bent jos pradžia;
3. paskutinių kūrinio taktų harmonija ir motyvai gali būti organiškai sujungti su kūrinio pradžia.

III serijos (Nebaigti kūriniai ir eskizai) 3 ir 4 grupėms priskiriami kūriniai fortepijonui ar vargonams, jei jie atitinka kurį nors iš šių kriterijų:

1. Čiurlionis eksponavo tik pradinę teminę medžiagą ir neužkodavo jos tolesnio plėtojimo principo;
2. poekspozicinė kūrinio padala yra nebaigta ir nepakanka įrodymų dėl pirminės idėjos ar ekspozicinės padalos pakartojimo.

Kūrinių numeravimo sistema

Leidinyje „Mikalojus Konstantinas Čiurlionis. Visi kūriniai“ taikoma nauja Čiurlionio muzikos kūrinių numeracija. Naujos numeracijos poreikį lėmė anksčiau kompozitoriaus kūrinių numeracijos sistemų pobūdis. 1896–1898 m. Čiurlionis savo kūrinius numeravo pagal opusų sistemą. Vėliau sukurtų kūrinių jis neenumeravo. Čiurlionio sesuo Jadvyga Čiurlionytė 1957 m. redaguodama brolio kūrinius fortepijonui sužymėjo juos savais opusų numeriais¹. Kita kompozitoriaus sesuo Valerija Čiurlionytė-Karužienė kartu su Simonu Egidijumi Juodžiu ir Vladu Žuku 1970 m. sudarė Čiurlionio darbų, įrašų, knygų apie menininką bibliografiją, kur bendrame sąraše numeruojami ir kompozitoriaus muzikos kūrinių rankraščiai². Vytautas Landsbergis 1986 m. sudarė Čiurlionio kūrinių katalogą³, kurio tikslas buvo sunumeruoti visus kompozitoriaus kūrinius⁴. Jie buvo sisteminami ir numeruojami atsižvelgiant į kūrinių žanrus ir instrumentuotę. Vis dėlto vėliau buvo atrasta daugiau Čiurlionio kūrinių, kurių Landsbergis tuo metu įtraukti į savo katalogą neturėjo galimybės.

Visus dabar žinomus Čiurlionio kūrinius 2008 m. savaip sunumeravo ir kūrinių chronologinį katalogą publikavo lietuvių muzikologas ir pianistas Darius Kučinskas⁵. Skirtingai nei Landsbergio, Kučinsko kataloge visi žinomi Čiurlionio kūriniai numeruojami chronologiškai. Tačiau tyrėjas neatskiria užbaigtų kūrinių nuo neužbaigtų ar eskizų, taip pat negrupuoja kūrinių pagal instrumentus. Todėl leidinio „Mikalojus Konstantinas Čiurlionis. Visi kūriniai“ redakcinė kolegija sudarė naują numeracijos sistemą, kurioje sujungiami Landsbergio numeravimo kriterijai su Kučinsko chronologiniu tikslumu.

Čiurlionytė-Karužienė, Landsbergis ir Kučinskas sudarytuose Čiurlionio kūrinių kataloguose prieš kūrinio numerį nurodė savo inicialus. Leidinio „Mikalojus Konstantinas Čiurlionis. Visi kūriniai“ redakcinė kolegija naujam kūrinių katalogui nusprendė naudoti paties Čiurlionio inicialus – MKČ. Po jų nurodomas triženklis skaičius (kiekvienas pirmas skaitmuo žymi atskirą kūrinių grupę). Kūrinių orkestrui numeracija pradedama skaičiumi „101“ (pavyzdžiui, simfoninė poema „Miške“ numeruojama MKČ 101, „Jūra“ – MKČ 102), pučiamųjų instrumentų orkestrui sukurtos kompozicijos pradedamos

¹ Mikalojus Konstantinas Čiurlionis. *Kūriniai fortepijonui*. Red. J. Čiurlionytė. Vilnius: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1957. 1975 m. Čiurlionytė dar kartą publikavo šiek tiek papildytą Čiurlionio kūrinių fortepijonui rinktinę.

² Valerija Čiurlionytė-Karužienė, Simonas Egidijus Juodis, Vladas Žukas. *Mikalojus Konstantinas Čiurlionis. Bibliografija*. Vilnius: Vaga, 1970, p. 67–101.

³ Vytautas Landsbergis. *Čiurlionio muzika*. Vilnius: Vaga, 1986, p. 223–296.

⁴ 1971 m. Landsbergis sudarė Čiurlionio visų iki tol žinomų kūrinių sąrašą ir publikavo jį knygoje В. Ландсбергис. *Соната весны. Творчество М. К. Чюрлениса*. [Pavasario sonata. M. K. Čiurlionio kūryba]. Ленинград: Музыка, 1971, c. 294–313.

⁵ Darius Kučinskas. *Chronologinis Mikalojaus Konstantino Čiurlionio muzikos katalogas*. Kaunas: Technologija, 2008.

numeruoti nuo 201 (pavyzdžiui, Polonezas – MKČ 201), kamerinės muzikos kūriniai – nuo 301 (pavyzdžiui, Styginių kvartetas – MKČ 306), gausiausia kūrinių fortepijonui grupė – nuo 401 ir 501, polifoniniai kūriniai – nuo 601, kūriniai vargonams – nuo 701, sakraliniai kūriniai su orkestru – nuo 801 ir vokaliniai kūriniai – nuo 901. Nebaigti kūriniai ir eskizai (III serija) numeruojami su papildoma raide „P“ („priedas“) (pavyzdžiui, „Dies irae“ orkestrui – MKČ P. 111).

Įvadiniai tekstai

Kiekviename tome publikuojamas straipsnis apie redakcines leidinio gaires, straipsnis, pristatantis Čiurlionio gyvenimą ir kūrybą, ir redaktoriaus parengta trumpa konkretaus tomo apžvalga. Visi tekstai pateikiami anglų, lietuvių ir vokiečių kalbomis.

Kritinio leidimo natos

Leidinio „Mikalojus Konstantinas Čiurlionis. Visi kūriniai“ natos yra redaguotos pagal kritinio leidimo (angl. *critically edited score*) reikalavimus. Kiekvieno tomo struktūra organizuojama kiek įmanoma atsižvelgiant į jame pateiktų kūrinių chronologiją. Jei kūrinio rankraštis nėra išlikęs, pirminiu šaltiniu laikomi ankstyvieji leidimai, publikuoti kompozitoriui esant gyvam. Visi kūriniai, kurių rankraščiai prarasti, pateikiami atitinkamo tomo prieduose.

Čiurlionio paliktos klaidos natų tekste ištaisytos (pavyzdžiui, į skliaustus įrašant trūkstantą ženklą); visi pakeitimai fiksuojami detaliuose kritiniuose komentaruose. Kompozitoriaus praleisti, nenurodyti artikuliacijos (pavyzdžiui, *stacc.*) ir dinamikos ženklai (*p*, *mf*) natose pateikiami skliaustuose ar užrašomi punktyrine linija (pavyzdžiui, punktyrinės dinamikos „šakutės“).

Leidinio rengėjų tikslas – sukurti atlikėjams ir tyrėjams aiškų ir patogų natų maketą. Todėl šiose natose papildomi simboliai yra tik skliaustai ir punktyrinės linijos. Kitas kritinio leidimo tikslas yra Čiurlionio muzikos kūrinius pateikti kuo artimesniu originalui pavidalu, įskaitant ir vizualinį jų apipavidalinimą. Todėl partitūros išdėstymas, tempo nuorodos, prieraktiniai ženklai ir instrumentų pavadinimai pateikiami taip, kaip yra rankraštyje. Vokaliniams kūriniams taikoma šiuolaikinė ortografija.

Kritiniai komentarai

Kritinių komentarų struktūra:

I. Šaltinių aprašymas

Išsamiai aprašomi visi pirminiai šaltiniai, nurodant fizines jų savybes (pavyzdžiui, lapo dydį centimetrais), juose esančius spaudus, neautoričius įrašus ir kt. Paskui pristatoma visų šaltinių klasifikacija (pavyzdžiui, partičela, visiškai instrumentuota partitūra, ankstyvosios versijos ir t. t.).

II. Bendrosios šaltinių pastabos

Detaliai nurodomi šaltiniuose užfiksuoti artikuliacijos ir dinamikos parametrai, rankraščiuose naudotos rašymo priemonės ir jų spalvos.

III. Partitūros išdėstymas

Čia aprašoma tiksli kiekvienos kūrinio dalies pradžios vieta rankraštyje, partitūros instrumentų išdėstymas (jei kūrinyje yra daugiau nei vienas instrumentas), jų pavadinimai.

IV. Tempo nuorodos

Čiurlionis rankraščiuose tempą žymėdavo ne visada. Nors daugumoje vėlesnių redakcijų tempo nuorodos prirašytos, šiame leidime pateikiamos tik paties kompozitoriaus užrašytos nuorodos.

V. Numeravimo sistemos

Čiurlionio partitūrose puslapiai numeruoti ne kartą ir įvairiai, dažnai net ne paties kompozitoriaus. Taktų numeracijoje kartais pasitaiko neatitikimų. Keliant prielaidą, kad tokia numeracija – ne atsitiktinumas ar klaida, o autorinė numeracija, galima spėti apie dar neatrastų kūrinio partičelos versijų ar eskizų egzistavimą.

VI. Pastabos

Visos svarbios detalės, nepaminėtos ankstesniuose skirsniuose, įtrauktos į šį skirsnį.

VII. Kiti komentarai

Visa informacija, susijusi su kompozitoriaus natose paliktų klaidų taisymu ir redaktorių ar kitų asmenų įrašais po kompozitoriaus mirties, taip pat kiekvieno leidinio „Mikalojus Konstantinas Čiurlionis. Visi kūriniai“ konkretaus tomo redaktorių įrašai fiksuojami šiame skirsnyje pateikiamuose komentaruose.

Redakcinė kolegija